

buigen zonder te

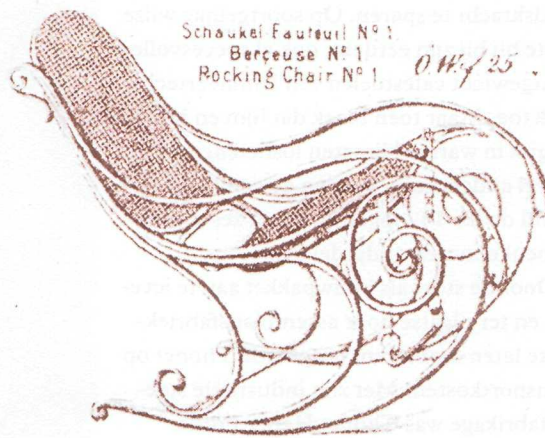
De oer-Thonet, model 14 (nu 214), dateert van rond 1859. Er zijn inmiddels tientallen miljoenen exemplaren van gemaakt. / The Ur-Thonet, model 14 (now 214), dates from around 1859. Tens of millions of them have been produced.

De nieuwste Thonet-stoel van de jonge ontwerper Christoph Kniemer. De gaten in de rug refereren aan Hoffmann's fameuze Thonet-stoel uit 1930. / The newest, Thonet chair from young designer Christoph Kniemer. The holes in the back refer to Hoffmann's famous Thonet chair of 1930.
foto / photo Till Leeser

Bending without breaking / Thonet's legendary bentwood cafe chair, the Number 14, is the worlds most produced chair. The 14 came on the market in 1856. Thonet's tubular furniture from the 1930's is also famous. The rich design history of the firm, now celebrating its 175th anniversary, overshadows its contemporary designs. Chris Reinewald visited the factory in Frankenburg, Germany, and reports that for now, the largest part of their production consists of historical Thonets. And the new wooden chair which Christopher Knierim designed for the anniversary, adds to that tradition: simple, clear, unobtrusive, and practical. 'Only with these qualaties will furniture remain modern and never irritates its user.'

barsten

door Chris Reinewald

175 jaar Thonet

Elk jaar komen er nog zo'n twaalfduizend exemplaren bij. Daarmee blijft Thonets legendarische caféstoel van gebogen hout, de nummer 14, 's werelds meest gemaakte stoel. In 1856 kwam de 14 op de markt. Na de ruim vijftig miljoen stuks (1930) hield men maar op met tellen. Befaamd zijn ook Thonets buismeubelen uit de jaren dertig. Ze doen het nu beter dan ooit. Zo overschaduwet het rijke designverleden van het - nu 175 jaar oude - familiebedrijf haar actuele ontwerpen. Chris Reinewald bezocht de fabriek in Frankenburg, Duitsland en constateerde dat er momenteel voor het grootste deel 'historische' Thonets worden uitgebracht. En het nieuwe houten stoeltje dat Christoph Knierim voor het jubilerende bedrijf ontwierp, voegt zich in de traditie: eenvoudig, helder, niet opdringerig en doelmatig. 'Alleen met deze kwaliteiten blijft een meubel modern en zal het haar gebruiker nimmer irriteren.'

→ In het personeelsrestaurant zijn de schnitzels aan de grote kant. Niet zonder reden. Met name de houtbuigers van de Thonet meubelfabriek in Frankenburg leveren dagelijks niet te onderschatten lichamelijke prestaties. Dus moeten ze tussen de middag goed eten.

Nog steeds wordt de klassieke Thonet-caféstoel uit 1856, de Nr.14 (intern de Vierzehner genoemd) door twee mannen uit één stuk 'gestoomd en ovenwarm' beukehout in een metalen mal gedrukt en tot de eindvorm getrokken. Ook ik krijg 's ochtends vanzelfsprekend deze oer-handeling te zien; in gezelschap van mede-directeur Peter Thonet. Hij zegt dat aan dit dik anderhalf eeuw oude procédé vrijwel niets is veranderd. De werkomstandigheden werden er daarentegen beter op. Op oude foto's zie je minstens twintig man op blote voeten in een krappe ruimte hout staan buigen. Nu zijn er maximaal vier man tegelijk bezig in een aanzienlijk grotere werkruimte. Bij zijn bezoek aan de fabriek in 1932 toonde de architect Le Corbusier zich enthousiast over het 'nobele' eindprodukt: de Nr.14, maar hij noteerde in het gastenboek wel dat de dampende ovens en de werkomstandigheden hem aan het 'voorgeborchte

van de hel' deden denken. Toch was Thonet de eerste Europese fabrikant die voor zijn arbeiders huizen bouwde en een ziekenfonds stichtte.

Tijdens hun rondleiding legt Peter Thonet de nadruk op de milieuvriendelijke produktiewijze. Het gebruikte beukehout wordt gekapt in de naburige bossen en vergoed aan de Duitse staat. Die plant van de opbrengsten weer jonge bomen aan. Het houtafval wordt door Thonet hergebruikt.

Kwaliteit versus imitatie Na de warme lunch - 'Tut mir Leid, er is geen toespis van daag' - steken we de spoorlijn over naar de tweede fabriekshal waar metalen buismeubelen worden gemaakt. Daar werken momenteel meer mensen dan op de houtafdeling. Een groot deel van hen komt uit de voormalige DDR en werkt op de stoffeerderij. 'Onze produktie is grotendeels ambachtelijk,' zegt Thonet. 'Zulke bekwame handwerkslieden waren er nog amper in het West-Duitsland, in de nieuwe bondslanden bleken ze er nog wel volop te zijn.'

Ook in 1889 trok Thonet voor de toen nieuwe vestiging in Frankenburg gespecialiseerde werknemers van buiten de streek

→

aan. Deze uit Korychany (in Moravië, het tegenwoordige Slowakije) afkomstige houtbuigers moesten dit ambacht leren aan hun Frankenbergse collega's, die van boerenafkomst waren. In Korychany stond sinds 1856 de fabriek, die Thonet speciaal voor de productie van de Nr. 14 neerzette.

Tegenwoordig heeft Thonet ook enige robots in dienst. Zij bespuiten in de 'metaalfabriek' de nog steeds handgebogen metalen of houten frames. Het monteren van de gaatjesmatten in/op de zittingen en rug bij Mart Stams befaamde S64 Freischwinger en stofferen gebeurt handmatig.

Bij de eindcontrole van deze stoel word ik gewezen op de slim uitgefreesde uithollingen bij rug en zitvlak. Die zorgen ervoor dat de delen elkaar ondersteunen. Van verschuiven is dus geen sprake. Eenmaal gemonteerd, zijn de uithollingen onzichtbaar. Daardoor verschillen de stoelen ogenschijnlijk niet van de goedkope, rammelen-de imitaties.

Later wijst Peter Thonet in een Ikea-catalogus onvervroren een namaak-Thonet caféstoel aan. 'Slechts 33 Mark, maar de kwaliteit is navenant. Trouwens: bij de No. 14 is het patent sinds 1959 vrijgekomen, dus kunnen we ons ook niet meer druk maken over namaak. Een gezin koopt misschien eerst wel een imitatie, maar zal - als de kinderen groter zijn - uiteindelijk toch Thonet aanschaffen.'

Vijftig miljoen en meer Het fabrieksmuseum herbergt naast de bekendste Thonet-stoelen ook een kudde onbekende 'vierpotigen'. Een Tsjechische gebedsstoel bijvoorbeeld, of René Coquery's luxueuze buisfauteuil die hij in 1930/31 alleen voor de Franse Thonetvestiging ontwierp.

Thonet 'bezondigde' zich ook aan enige branchevervaging: sleetjes, skies, paraplu-bakken en tennisrackets. Verder prijkt er een metalen, als apparaat ogende schommelstoel: niet van Thonet. 'Als je erop zit en te ver naar achter leunt, val je achterover.' legt mevrouw Sachsenröder, de conservatrice uit. Michael Thonet zag deze schommelstoel in 1851 op de befaamde Londense wereldtentoonstelling in Crystal Palace, waar zijn firma haar internationale reputatie vestigde. Hij bedacht dat je beter gebruik kon maken van de natuurlijke veerkracht van hout (Dat je ook een stoel kon laten veren door een metalen constructie werd pas 75 jaar later ontdekt en vervolgens door Thonet toegepast.).

Michael Thonets schommelstoel - voorzien van een voetenbankje dat slim is opgehangen aan twee linnen stroken - kwam in 1860 op de markt. Ter gelegenheid van het 175-jarige jubileum brengt Thonet de schommelstoel in een beperkte 'Sammlers-Edition' opnieuw uit.

Daarentegen wordt de befaamde Nr. 14 caféstoel uit 1859 nog bijna dagelijks ge-

produceerd. Na de ruim vijftig miljoen gemaakte stuks in 1930 is men opgehouden ze te tellen. Bij dit model werkte Michael Thonet als eerste 'meubelconstructeur' met vooraf op maat gezaagde en 'voorgestoomde' houten delen, om daarmee tijd en arbeidskracht te sparen. Op soortgelijke wijze paste hij bij zijn eerdere, ook al succesvolle, lichtgewicht caféstoelen een lamineertechniek toe. Maar toen bleek dat lijm en houtlaagjes in warme klimaten loslieten, moest er wel anders gaan worden gewerkt. Zo ontstond de Nr. 14, opgebouwd uit zes massieve beukehouten onderdelen.

Door de stoel als bouw pakket aan te leveren en ter plaatse door assemblagefabriekjes te laten monteren, bespaarde Thonet op transportkosten. Met zijn industriële stoelenfabrikage was Thonet Henry Fords lopende bandproductie dus ver vooruit.

Nostalgisch hergebruik In 1900 maakte Michaels zoon August Thonet (1829-1910) een prachtig - uit gelamineerd hout 'gevouwen' - stoeltje dat oppervlakkig gezien ook in de jaren vijftig door Carlo Mollino of Alvar Aalto gemaakt had kunnen zijn.

Michael en August zouden echter de enige ontwerpende Thonets blijven. Hun nazaten waren zakelijker ingesteld en werkten met externe ontwerpers. Tussen 1900 en 1905 raakte Thonet betrokken bij vernieuwende architectuurprojecten in Wenen. Voor zijn Postsparkasse ontwierp de Weense architect Otto Wagner bijpassende kantoorstoelen met even mooie als praktische schuif/stootvast koperen stripjes op de armleggers. Thonet heeft de stoelen tot op heden in productie, evenals Josef Hoffmanns meubilair voor het sanatorium van Purkersdorf en het Fledermaus cabaretheater (1905) en zijn 'gatenfauteuil' uit 1930.

Minder bekend zijn de basale Werkbundmeubelen, die Josef Frank in 1927 in Stuttgart ontwierp. Twee jaar erna tekende architect Le Corbusier - ook Thonet-liefhebber - met zijn assistente Charlotte Perriand zijn befaamde chaise-longue van stalen buizen. 'Die chaise-longue en Breuers Wassily-fauteuil heeft Thonet maar een jaar of vijf geproduceerd. Het publiek was er nog niet rijp voor, dus liepen die meubelen niet. De auteursrechten vervielen daarna weer aan de ontwerpers. Hun erfgenamen of zichzelf deden die na de oorlog weer over aan andere firma's, waar dezelfde stoelen nu goed verkochte klassiekers zijn,' zegt Peter Thonet.

Om herhaling daarvan te voorkomen, wandelen hij en de mede-directeuren Claus en Philipp Thonet met de buitenlandse distributeurs nu geregeld door het museum om te zien of bepaalde ontwerpen niet heruitgebracht kunnen worden. Behalve op de jubileum-schommelstoel viel onlangs de keus op twee buisfauteuils en een anonieme, opvallend verende, 'Freischwinger' tweezits-

De directe voorloper (1850/51) van de legendarische 14 was nog van gelamineerd palissanderhout vervaardigd, dat in warmere streken splijtte en Michael Thonet aanzette tot het gebruik van massief beukehout. / The direct predecessor to the legendary 14 was still manufactured from laminated rosewood which splintered in warm climates. This led Michael Thonet to use solid beech wood.

August Thonet experimenteerde met gebogen, gelamineerd hout, wat deze uiterst modern ogende stoel opleverde. / August Thonet experimented with bend, laminated wood, which brought forth this extremely modern-looking chair.

foto/ Photo's Roland Engerisser/Thonet Museum

Vader Georg (85), die in zijn eentje het bedrijf in 1945 weer opzette, woont nog steeds achter de fabriek / Father Georg (85), who single handed restarted the company in 1945, still lives behind the factory

Midden-europese industrie-aristocratie

Op een wandplaquette bij de ingang van de fabriek in Frankenberg staat een ferm houtbuigende Michael Thonet (1796-1871) afgebeeld. Onder dit reliëf van de als Karl Marx behaarde en bebaarde uitvinder van het buigprocédé prijkt een passend motto 'Buigen of barsten'. Het bleef bij buigen - want het in 1819 nabij Koblenz als schrijnwerkerij opgerichte - familiebedrijf doorstond de politieke stormen die deze eeuw over Europa woedden. Rond 1900 beschikten Michael Thonets zoon August en diens broers - inmiddels gefortuneerde multinationals - elk over een eigen kasteeltje in de lustwarande van het 'Kakanische' rijk van Keizer Franz Jozef van Oostenrijk. Het ineensstorten van de Donau-dubbelmonarchie in 1918 beroofde de Thonets van hun familiebezit. Na de installering van een communistisch regime in Tsjecho-Slowakije, Polen en Hongarije dertig jaar later, werden de fabrieken daar generationaliseerd. Alleen de portretschilderijen van de eerste Gebrüder Thonet, in het museum, konden door een Tsjechische tante in veiligheid worden gebracht.

In 1945 bombardeerden de Geallieerden de enig overgebleven Thonet fabriek in Frankenberg, waar men munitiekistjes maakte voor een naburige, maar onvindbare ondergrondse wapenfabriek. Frankenberg werd gespaard en oogt nog als het spreekwoordelijk Duitse vakwerkdorpje van de Märklin-modelspoorbaan.

Doordat bijna elke generatie Thonet noodgedwongen opnieuw moest beginnen, viel de familie niet ten prooi aan onderlinge twisten over het (immers sterk geslonken) familiekapitaal

of de oppermacht over het bedrijf; zoals dat bij vergelijkbare 'industrie-aristocratie' als de families Ford, Dreesmann en (Von) Opel wel gebeurde. 'Goed, wij zijn het niet altijd onderling eens, maar we komen uiteindelijk wel op één lijn te zitten,' bekent Peter Thonet, achterachterkleinzoon van Michael. Hij is verantwoordelijk voor reclame en marketing en leidt met zijn twee broers Claus (financieel directeur) en Philipp (hoofd productontwikkeling) Ook privé huldigen de Thonets het Thonet-Prinzip. Men leeft sober en gaat zich niet aan een jet-setleven te buiten. Vader Georg (85), die in zijn eentje het bedrijf in 1945 weer opzette, woont nog steeds achter de fabriek. 'Nee, hij heeft ons nooit tot opvolging geprest,' zegt Peter Thonet. 'Maar ja, wanneer je als 'Bube' hier al stiekem bij de oude stoommachine speelde...' Bij de ineensstorting van het Communisme in 1989 kreeg de familie Thonet in principe weer zeggenschap over haar voormalige fabrieken in Midden en Oost-Europa. Een expositietournee van historische Thonet-meubelen door dat gebied voerde Peter Thonet terug naar de oude vestigingen. Het viel hem niet mee. 'De machines zijn verouderd, de infrastructuur deugt nog steeds niet en het vakmanschap, dat wij eisen, is niet langer voorhanden.'

Thonet onderneemt daarom voorlopig niets in het Oosten. 'Alleen staat er in onze eerste fabriek in Koritschan, eh Korychany, nog een prachtige krultrap, die ik graag in het museum zou hebben. Maar de plaatselijke instanties willen daar niets van weten.'

Mart Stam was de inventiefste, Mies van der Rohe de gewiekste en Marcel Breuer de creatiefste. / Mart Stam was the most inventive, Mies van der Rohe the shrewdest and Marcel Breuer the most creative.

Josef Hoffmann: Leunstoel van gebogen hout, 1930. De Oostenrijkse architect maakte van deze stoel ook de bekendere uitvoering met gaatjesmatvlechtwerk als rugleuning. / Josef Hoffmann: bentwood armchair, 1930. The Austrian architect also made this chair on the better-known design with rush caning with holes as the backrest.

Edelhard 'Eddi' Harlis: prototype voor het 'Ei', een kuipstoeltje uit 1955/56, dat binnenkort weer in productie komt bij Thonet. / Edelhard 'Eddi' Harlis: prototype for the 'egg', a bucket chair that Thonet will soon put into production again.

Marcel Breuer: schrijfmachinetafel, metalen buismeubel 1930/31. / Marcel Breuer: Typewriter table, metal tube furniture, 1930/31.

foto's / photo's Thonet Museum

Laminaat houten slingerstoelen van Verner Panton, 1967. De sensatie van de Keulse Meubelbeurs. / Laminated wood suspension chair from Verner Panton, 1967. They were the sensation of the Köln Furniture fair.

bank. De leren kussens zijn nu ook leverbaar in (Hockneyiaanse) signaalkleuren. Ook rijp voor nostalgisch hergebruik is een koddig, houten kuipstoeltje - het 'Ei' - van de toenmalige Thonet-huisontwerper Edelhart Harlis uit 1955. Wie de - door zijn collega-meubelontwerper Günther Eberle smakelijk 'zeitgenössig' vormgegeven - fabrieksfolders er uit dat jaar op naslaat, ziet trouwens hoe avant-gardistisch dit Ei oogt tussen haar modale 'jaargenoten'.

Freischwingen mit Bauhaus-Frisör Mart Stam was de inventiefste, Ludwig Mies van der Rohe de gewiekste en Marcel Breuer de creatiefste. De geduldigste was zonder twijfel Thonet die de vernieuwende stalen buis-meubelen van het drietal ging produceren. Maar over wie van hen nu de uitvinder van het 'Stahlrohrprinzip' was, doen bijna zeventig jaar nog steeds de meest uiteenlopende verhalen de ronde. Juridisch gezien geldt de Nederlandse architect/ontwerper Mart Stam sinds 1960 als geestelijk vader van het constructieprincipe. In het Thonet-fabrieksmuseum hangt nog de oerconstructie uit gasbuizen, waarmee Stam in 1926 voor zijn zwangere vrouw een lichte, verende stoel (= 'Freischwinger') construeerde. Hij schetste het profiel van deze stoel ooit eens voor aan collega-ontwerpers, waaronder Mies. Deze ontwikkelde een aantal zwerige Stahlrohr-toepassingen, die hij al in 1927 patenteerde. Marcel Breuer, die de meeste stalen buis-meubelen op zijn naam heeft, was minder slim. Hij verkocht zijn auteursrechten aan de firma Standard-Möbel, die ze uiteindelijk overdeed aan

Thonet. Overigens zei Breuer dat de constructie van een nieuwe fiets hem - al in 1926 - inspireerde tot het Stahlrohrprinzip. Hoe het ook zij: zowel Mies als Stam zetten hun revolutionaire stoelen in hun modelwoningen van de Weißenhofsiedlung in Stuttgart (1927), de staalkaart van het Nieuwe Bouwen.

Thonet speelde publicitair alert op het Nieuwe Bouwen in. Folders uit die tijd tonen Thonets Freischwingers waarop een rokende dame met kortgeknipte 'Bauhaus-Frisör' een boek zit te lezen. In de praktijk belandden veel buis-meubelen echter bij artsen in de spreek-of wachtkamer of in moderne schoenenwinkels. Via de meubelafdeling van het Amsterdamse warenhuis Metz bereikten de buis-meubelen vooral de huiskamers van moderne onderwijzers.

Voor de bronsgroen-eikehouten-dekenkisten-smaak van de gemiddelde Duitse meubelkoper bleven (en blijven) de buis-meubelen echter te klinisch. Pas begin jaren tachtig brak met name Breuers B64, definitief door bij een vormgevings(historie)bewust publiek.

Hip in 1968 'Het gebeurt wel eens dat je op een meubelbeurs denkt: typisch Thonet, dat hadden wij moeten hebben, maar andere fabrieken zullen dat net zo ervaren,' zegt Peter Thonet berustend.

Begrijpelijkerwijs miste Thonet in 1945 bijvoorbeeld de toen actuele, uit één stuk gebogen houten en kunststof meubelen van Charles Eames. Dat gemis leek Thonet in 1968 op de Meubelbeurs van Keulen in één klap goed te willen maken. De Deense ont-

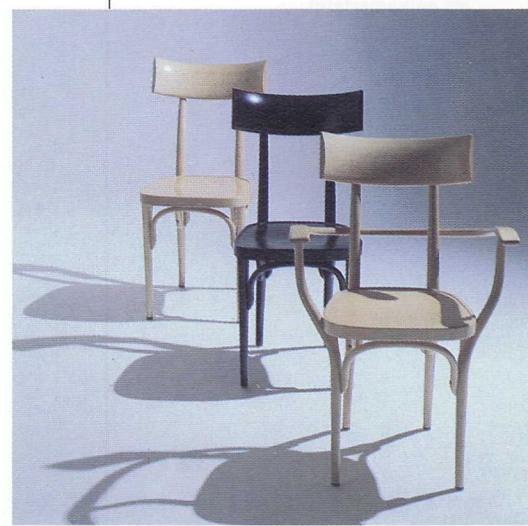

De andere Thonet

Op de Keulse meubelbeurs 1994 is Thonet Frankenberg niet aanwezig. Wel staat er een kleine stand van de firma Thonet Vienna. Hun aanbod doet ontegenzeggelijk Thonet-typisch aan. Er staan hoofdzakelijk gebogen houten stoelen: niet altijd even smaakvolle modernisering van Wiener Werkstätte-ontwerpen. Er zijn dus twee Thonet-firma's actief. Verwarrend. 'Inderdaad,' zegt mevrouw Schouw, de Nederlandse vertegenwoordiger van Thonet Vienna vol vuur. 'Onze directie stamt in de vijfde generatie in rechte lijn van Michael Thonet af; de Frankenbergse tak niet... Ziet u die mevrouw aan dat tafeltje? Dat is onze Geschäftsführerin. Zij is getrouwd met Richard Thonet.'

Thonet Vienna blijkt een ingewikkeld tot stand gekomen voortzetting van de drie bedrijven Thonet AG, Mundus en Kohn. In 1906 begonnen August Thonets zonen (dus Michaels kleinzonen) Carl, Jacob en Victor voor zichzelf. Met hun neven verdeelden ze de patenten. Zodoende teert deze Weense tak op de ontwerpen uit de pre-Bauhaus periode, terwijl bij Thonet Frankenberg het aandeel gebogen houten meubelen nu beduidend afneemt. Om de verwarring nog groter te maken, produceert Thonet Vienna een metalen stoel met gekromde houten armleggers/voorpoten, die een slimme 'interpretatie' lijkt van de succesvolle Frankenbergse S320. De gelijkenis berust op 'toeval'. Bovendien zou deze 'versie' stabielere zijn en voordeliger geprijsd. Als beursprimeur presenteert Thonet Vienna een 'comfortabele versie' van een Hoffmann-stoeltje. 'Omdat wij wel degelijk de originele Thonet zijn, staan we op de beurs in Keulen. Thonet Frankenberg neemt niet eens de moeite zich hier te presenteren.'

Thonet Vienna: Hermann Czech, stoel 1500. Variant op ouder ontwerp door Josef Hoffmann. / Thonet Vienna: Herman Czech. New variant on a design by Josef Hoffmann.

Nederlandse Thonet-ontwerpers

Na Mart Stam, eind jaren twintig, waren nog drie Nederlandse ontwerpers betrokken bij Thonet. Jan des Bouvrie ontwierp begin midden jaren zeventig een tafel met kunststof tafelblad en dito centrale kolomfoot. 'Dat was net voor mijn tijd,' zegt de Nederlandse Thonet-importeur Paul Bitter. Hij herinnert zich de tafel echter wel. 'Het was een onhandig ding. Het tafelblad verliep vanaf de zijkant taps naar de poot, als een doorgesneden diablo. Maar door dat schuine stuk kreeg je je benen niet onder het tafelblad. Je stootte er je knieën tegen. Nee, die Des Bouvrie-tafel is uiteindelijk nooit door Thonet in productie genomen. Zo zie je maar dat een naam ook niet alles zegt.'

In 1989 vroeg Thonet de verengelse Nederlandse industrieel ontwerper Floris van den Broecke voor hun promotionele European Design Vision Project. Van de 'Camber', een bootachtige chaise longue, die Van den Broecke met zijn Londense compagnons Peter Wheeler en Jane Dillon ontwikkelde, werd één expositie-prototype gemaakt.

Een jaar daarop belandde er wel een ander Nederlands ontwerp in de Thonet-collectie; door toedoen van importeur Bitter: 'De Brabantse architect Marius van den Wildenberg had een nieuw filiaal van de Rabobank in Haaren (NB) ontworpen. In de representatieve ruimtes had hij Thonet Wiener Werkstätte-stoelen 'ingetekend' rond bijpassende tafels; naar eigen ontwerp. De tafel rust op ronde kogels die op de grond staan. Daar uit komen drie metalen stangen naar boven.

'Toen ik die tafel voor het eerst zag, leek het mij een goede aanvulling op de collectie. Dus heb ik de familie Thonet erover getipt. Zij waren het met mij eens en produceren hem nu al een tijdje. Met succes, want die S 1300 verkoopt in de projectinrichting maar ook goed bij particulieren: als eetkamertafel.'

werper Verner Panton en zijn vrouw staken de Thonet-beursstand in hip paars, ceruleumblauw, kardinaalrood en uiteraard oranje. 'Etwas shockierend tussen al het grijs.' herinnert conservatrice Frau Sachsenröder, toen verkoopleidster, zich. Uiteraard namen Pantons excentrieke stoelontwerpen een prominente plaats in: rare rookworstachtige fauteuils, een elegant, Eames-achtig laminaathouten zigzagstoeltje en een lelijke low budget fauteuil. De leuning en poten vormden een rechthoek, die uitwisselbaar dus staand of liggend gemonteerd kon worden voor respectievelijk een eetkamerstoel of fauteuil. Publicitair sloeg de hipheid goed aan, al stond deze uiting wel wat ver van de dagelijkse praktijk van Thonet.

In 1989 volgde een heus Europees designproject op de Meubelbeurs van Milaan. Mattheo Thun kleedde vier No. 14 in belachelijke damesjurkjes en de Rus Juri Solovjev 'ontwierp' een bestaande burgerlijke stoel. Een elegant, lichtgewicht stoeltje van de Argentijnse Spanjaard Jorge Pensi beantwoordde meer aan het tijdloze, onnadrukkelijke Thonet-Prinzip, maar leek teveel op een eerder ontworpen produktiemodel.

Achteraf lijkt men minder gelukkig met dit evenwel geslaagde pr-project, dat echter haaks staat op de ontwerpprincipes van het huis Thonet. 'Een Thonet moet functioneel, helder en zeker niet opdringerig zijn, maar ook net dat gewissenes Etwas bezitten, waardoor je er na twintig jaar nog steeds niet op bent uitgekeken.' zegt Peter Thonet.

Rolex, Porsche en Thonet De overlapping tussen de collectie van het Thonet-fabrieksmuseum en de naburige toonzaal met 'aktuele' produkten geeft te denken. Temeer omdat ook in de produktiehallen blijkt dat men nu voor het grootste deel 'historische' Thonets fabriceert. Daarbij bewijst het opnieuw uitbrengen van - vermeende - klassieke stoelen uit het eigen verleden dat de ooit revolutionaire ontwerptraditie binnen Thonet thans ver is te zoeken. Met enige uitzonderingen - als Torven Skovs schommelstoel uit 1988 bijvoorbeeld - ogen veel recente ontwerpen tamelijk bloedeloos. Het lijkt of de traditie en de lang 'oncommerciële' stalen buismeubelen Thonet kopschuw maakten om in baanbrekende ontwerpen à la Hoffmann en Stam te investeren. In plaats daarvan verbreedde Thonets interesse zich naar de lucratieve projectmeubelmarkt, wat technisch interessante maar qua vormgeving niet zulke opmerkelijke meubelen opleverde.

Thonets consumentenmarkt veranderde gedurende 175 jaar danig. Een originele Thonet-stoel als de Nr. 14 wordt niet meer door alle lagen van de bevolking gekocht zoals dat rond 1900 het geval was. 'Dat komt natuurlijk doordat wij in verhouding

duurder zijn dan toen, ten tijde van Michael en August Thonet.' verklaart Peter Thonet. 'Onze klanten kopen Thonet nu om de kwaliteit of de traditie. En je hebt natuurlijk ook de mensen met een Rolex om de pols, een Armani-pak aan, een Zippo aansteker en een Porsche voor de deur die Thonet alleen om de naam kopen.'

De kritiek dat Thonet te conservatief lijkt te zijn geworden, komt voor Peter Thonet niet ongelegen. 'Het is 'bestimmt' waar dat we het onderste segment van de consumentenmarkt, het jonge koperspubliek, dreigden kwijt te raken. Maar daarom hebben we juist voor hen een nieuwe, houten stoel ontwikkeld.'

Nieuw! (maar meteen vertrouwd) In de vergaderzaal is de vormgever Christoph Knierim (1959) inmiddels aangeschoven. Achter hem staat het bewuste nieuwe Thonetstoeltje, dat hij ontwierp.

'Umweltfreundlich geproduceerd van beukhouten multiplex, terughoudend vormgegeven, eenvoudig te monteren en stapelbaar.' vat Knierim de kwaliteiten van zijn geesteskind samen. Na een vast dienstverband (en een eerder, afgewezen prototype) werkt Knierim sinds kort freelance voor Thonet. Het Thonet-Prinzip zit hem inmiddels in hart en nieren. Knierims 470 Programm: stoeltje, kruk en tafeltje is nieuw, maar doet meteen vertrouwd 'principeel' aan. Het sobere stoeltje bestaat uit vier losse houten delen, eventueel plus twee korte elleboogleggers: 'Langere armleggers vind ik niet echt nodig. Je kunt dit stoeltje tot maximaal vijf stuks opstapelen, wat bij de Nr. 14 trouwens niet goed kan (die hangt men min of meer aan en in elkaar).'

Bij de suggestie dat de dertig in de ruggeboorde gaten verwijzen naar de twaalf gaten in Josef Hoffmanns leunstoeltje uit 1930 bloost Knierim licht. 'Natuurlijk, er zijn overeenkomsten, maar die gaten maken de stoel lichter, ook visueel ja. Dat vind ik belangrijker dan formalisme. Ik zie Michael Thonet dan ook meer als constructeur dan als ontwerper.'

Mensen met weinig zitvles kunnen trouwens plaatsnemen op een ook bijgeleverd dun kussentje dat door een uitsparing tussen rug en zitting wordt vastgeklit. Terwijl Knierim wat schetsen bijeenzoekt, neemt Herr Direktor Peter onnadrukkelijk maar aandachtig plaats op het jongste Thonetprodukt. Hij mompelt goedkeurend: 'Alleen dat zitkussentje, dat hoeft voor mij toch niet zo. Zo zonder is dat stoeltje toch mooi genoeg?'

Thonetmuseum, Michael Thonetstraße 1, Frankenberg Open na afspraak. (telefoon 00-49-6451-5080). Van 6 t/m 15 april vindt een historische presentatie plaats in de showroom van Thonet-importeur Bitter, Industrieweg 18, Beesd, telefoon (03458) 27 44